

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

סדר

ברכת החמה

ע"פ מנהג חב"ד

יוצא לאור על ידי מערכת
„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ותשע לבריאה
שנת הקהל
שנת הששים לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

פתח דבר להוצאה הראשונה

ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א הננו מו"ל בזה – לקראת יום ברכת החמה (יום ד', ד' ניסן) הבעל"ט – סדר ברכת החמה ע"פ מנהג חב"ד, ע"פ מה שנתבאר בשיחת שבת מבה"ח ניסן ש.ז.

לתועלת הרבים נדפס בזה גם נוסח סדר הנ"ל במילואו.

ובתור הוספה – שיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א מאחרון של פסח תשי"ג* (בקשר לברכת החמה אז), ובה נתבאר ג"כ הא שמברכין ברכה זו לפי תקופת שמואל.

מערכת „אוצר החסידים”

ר"ח ניסן ה'תשמ"א

ברוקלין, נ.י.

* נדפס בלקו"ש חט"ז ע' 94 ואילך.

להוצאה החדשה

לקראת יום ברכת החמה (יום ד', י"ד ניסן – ערב חג הפסח) הבעל"ט, הננו מו"ל בזה סדר ברכת החמה ע"פ מנהג חב"ד בהוצאה חדשה (בתוספת השינויים כפי שנדפסו בלקו"ש חכ"ב ע' 201 ואילך).

ויה"ר שזכות הדפסת קונטרס זה תביא תיכף ומיד ל"צאת השמש בגבורתו", "ואור החמה יהי' שבעתים", בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, ונוכה לערוך את "ברכת החמה" בבית המקדש השלישי, ותיכף ומיד ממש.

מערכת „אוצר החסידים”

ימות המשיח, מוצש"ק, כ"ה אדר ה'תשס"ט (הי' תהא שנת סגולות טובה)
שנת השעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, שנת הקהל
ברוקלין, נ.י.

סדר ברכת החמה ע"פ מנהג חב"ד

(ע"פ שיחת שק"מ החודש ניסן פ' החודש ה'תשמ"א)

- א. ברכת החמה בשם ומלכות¹. ובנוסף עושה מעשה בראשית².
- ב. זמנה³ לכתחילה עד סוף ג' שעות זמניות (שהוא סוף זמן ק"ש), ובדיעבד עד הצות⁴.
- ג. נוהגים לברכה אחר תפילת שחרית וברב עם.
- ד. קודם הברכה יאשר רגליו ויביט בחמה פעם אחת, וכשיתחיל לברך לא יראה בה כלל⁵.
- ה. הסדר⁶: הללו' הללו את גו' (עד ולא יעבור)⁷, הברכה, למנצח גו' השמים מספרים, שיר למעלות אשא עיני, הללו א-ל בקדשו, ת"ר הרואה חמה בתקופתה, למנצח בנגינות, עלינו, ק"י⁸. ויש מוסיפים ונהרא נהרא ופשטי'.

---

1) ואף שרבינו הזקן לא הביאה בסדר ברה"נ שלו – הרי דין ברכת הקשת לא הביא אדה"ז שם (וראה לקו"ש ח"י ע' 200 בטעם הדבר), ומ"מ ה"י מנהג כ"ק מ"ח אדמ"ר לברכה (ומעשה רב).
2) ע"פ משי"כ אדה"ז בסידורו סדר ברה"נ פ"יג סט"ו (בנוגע לברכת הברק).
3) י"א שהברכה צ"ל בשעה שנתלית בא"י, וע"כ ישתנה זמן הברכה לפי המקומות, בכל מקום לפי ריחוקו מירושלים. אבל מסתימת לשון הרמב"ם (הל' ברכות פ"י הי"ח), טושי"ע או"ח (סרכ"ט ס"ב) וכל הפוסקים מוכח, שמברכין בבקר דיום ד' בכל מקום. ולא אישתימט בשום מקום (וגם אבותינו לא ספרו לנו) שיהי' שינוי בזמן הברכה ממקום למקום. ומעשה רב – מנהג ישראל בכל המקומות.
וי"ל דוגמתו:

שי"ק וכי"ב – שהוא מפני שביום השביעי שבת וינפש – ע"פ אופק המקום בו נמצא אדה"ר – והציווי הוא שבכל מקום בעולם ישמרוהו, ויהי ערב ויהי בוקר" ערב ובוקר דהמקום.
וראה רבינו הזקן בשו"ע שלו או"ח מהד"ת ס"א ס"ח. וראה לקו"ש חט"ז ע' 97 ואילך. חכ"ב ע' 232.
4) ראה מג"א או"ח סרכ"ט סק"ה. מלבושי י"ט שם סק"ג. ובארוכה (וכן בנוגע לשאר הפרטים שבכאן) – בס' הדגים בברכת החמה. ולאחרונה נאספו (רוב) הדעות בזה בס' „ברכת החמה“ (אה"ק תשמ"א).
5) כמ"ש רבינו הזקן בקידוש לבנה.
6) סדר זה יסודו בסדר רבינו הזקן בקידוש לבנה, בשינויים הבאים: הושמטו הפסוקים וכו' השייכים ללבנה; נוסף המזמור „השמים מספרים“ שמדבר על החמה, והובא מנהג זה בכמה ספרים. וראה סדור עם דא"ח (ופירוש המילות מהד"ב) ד"ה לשמש שם גו', והוא כחתו גו', מקצה השמים גו', תהלים יהל אור להצ"צ עה"פ; ובמקום „תנא דבי ר"י“ בא „ת"ר הרואה חמה בתקופתה“.
7) תהלים קמח (א-ו), תהלים יט, שם קכא, שם קו, ברכות נט, ב. תהלים סז.
8) כמוכן כשמברכים בעשרה.

ו. מנהגנו לברך גם ברכת שהחיינו ו„טוב שיוציא אדם א"ע מידי ספק ברכה וילבוש מלבוש חדש בענין שצריך לברך עליו שהחיינו בשעת הלבישה כו' או יקח פרי חדש ויניחנו לפניו בעת הברכה ויברך שהחיינו ויהא דעתו גם על המלבוש או על הפרי”⁹.

ז. מנהגנו שגם הנשים מברכות”⁹ וברב עם.

ח. צ"ל כפשוטו אנשים בפ"ע ונשים בפ"ע.

ט. נכון וטוב במאד לחנך קטנים וקטנות בברכה זו.

י”ד. מהנכון וטוב במאד (טוב כפול לשמים ולבריות) להפריש לצדקה¹⁰ בסמיכות לאמירת סדר ברכת החמה.

9 ע"פ לשון אדה"ז בשו"ע שלו סת"ר ס"ו.

9* ראה ארחות חיים (החדש) סרכ"ט.

10 כדי שיהי, „חוט המשולש“: אמירת פסוקים תושב"כ וענין בתושבע"פ – תורה, אמירת ברכה ועלינו (ובאה בסמיכות לתפילת שחרית) – עבודה, נתינת צדקה – גמ"ח. ונאמר (ישעי' א, כז) „ציון במשפט (תורה – לקו"ת דברים א, סע"ב) תפדה ושבי' בצדקה“, – המקרבת את הגאולה (שאז יהי' צאת השמש בגבורתו (שופטים ה, לא. וראה תניא פכ"ו)). מתאים לסיום וחותם „עלינו“.

סדר ברכת החמה

הַלְלוּ יְהוָה הַלְלוּ אֶת יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם הַלְלוּהוּ
בַּמְרוֹמִים: הַלְלוּהוּ כָּל מַלְאָכָיו
הַלְלוּהוּ כָּל צְבָאָיו: הַלְלוּהוּ שָׁמַשׁ וַיְרַח הַלְלוּהוּ
כָּל בּוֹכָבֵי אוֹר: הַלְלוּהוּ שָׁמַי הַשָּׁמַיִם וְהַמַּיִם
אֲשֶׁר מֵעַל הַשָּׁמַיִם: יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם יְהוָה כִּי הוּא
צְוֶה וּנְבָרָאוּ: וַיַּעֲמִידֵם לְעַד לְעוֹלָם חֶק נָתַן וְלֹא
יַעֲבֹר:

יאשר רגליו ויביט בחמה פ"א קודם הברכה וכשיתחיל לברך לא יראה בה כלל:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
שֶׁהַחַיִּנוּ וְקַיְמָנוּ וְהַגִּיעָנוּ לְזִמְנְךָ הַזֶּה:

לְמַנְצֶיךָ מְזֻמּוֹר לְדוֹד: הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד
אֵל, וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מְגִיד הַרְקִיעַ: יוֹם
לְיוֹם יָבִיעַ אָמַר, וְלַיְלָה לְלַיְלָה יַחֲוֶה דַעַת: אִין

אָמַר וְאִין דְּבָרִים, בְּלִי גִשְׁמַע קוֹלָם: בְּכָל הָאָרֶץ
 יֵצֵא קוֹם וּבִקְצֵה תִּבְל מְלִיָּהֶם, לְשֹׁמֵשׁ שָׁם אֹהֶל
 בָּהֶם: וְהוּא כְּחֶתֶן יֵצֵא מִחֶפְתּוֹ, יִשְׁיֵשׁ כְּגִבּוֹר
 לְרוּץ אֶרֶח: מְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם מוֹצֵאוֹ, וְתִקּוּפְתּוֹ עַל
 קְצוֹתָם, וְאִין גִּסְתָּר מִחֶמְתּוֹ: תּוֹרַת יְהוָה תְּמִימָה
 מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ, עֵדוּת יְהוָה נְאֻמָּנָה מַחְכִּימַת פִּתִּי:
 פְּקוּדֵי יְהוָה יִשְׁרִים מְשִׁמְחֵי לֵב, מְצוֹת יְהוָה בְּרָה
 מְאִירַת עֵינָיִם: יִרְאֵת יְהוָה מְהוֹרָה עוֹמְדַת לְעַד,
 מְשִׁפְטֵי יְהוָה אֱמֶת צְדָקוֹ יַחֲדוּ: הִנְחַמְדִּים מוֹזֵהֵב
 וּמְפֹז רָב, וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוֹפִים: גַּם עֲבָדָךְ
 נִזְהָר בָּהֶם, בְּשֹׁמְרָם עֵקֶב רָב: שְׁגִיאוֹת מִי יִבִּין,
 מִנְּסֻתָרוֹת נִקְנִי: גַּם מוֹזֵדִים חֲשָׁךְ עֲבָדָךְ, אֵל יִמְשְׁלוּ
 בִּי, אֲזִי אֵיתָם, וְנִקִּיתִי מִפֶּשַׁע רָב: יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי
 פִּי, וְהִגִּיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ, יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי.

שִׁיר לְמַעֲלוֹת אֲשָׁא עֵינֵי אֵל הַהָרִים מֵאִין יָבֵא עֲזָרִי: עֲזָרֵי מַעַם יְהוָה
 עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: אֵל יִתֵּן לְמוֹט רִגְלֶךָ אֵל יִגּוֹם שְׁמֹרְךָ: הִנֵּה לֹא
 יָגוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל: יְהוָה שְׁמֹרְךָ יְהוָה צִלְּךָ עַל יַד יְמִינֶךָ: יוֹמָם
 הַשֶּׁמֶשׁ לֹא יִכְבֶּה וַיְרַח בְּלִילָה: יְהוָה יִשְׁמְרֶךָ מִכָּל רָע יִשְׁמַר אֶת נַפְשֶׁךָ:
 יְהוָה יִשְׁמַר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

הַלְלוּ יְהוָה הַלְלוּ אֵל בְּקוֹדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בְּרִקְיעַ עֲזוֹ:
הַלְלוּהוּ בְּגִבּוֹרֹתָיו הַלְלוּהוּ בְּרַב גְּדֻלּוֹ:
הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַ שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנִבְל וּבְנֹזֶר: הַלְלוּהוּ
בְּתוֹף וּמְחֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעִנָּב: הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי
שְׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: כֹּל הַנְּשָׁמָה תְהַלֵּל יְהוָה
הַלְלוּיָהּ.

תְּנוּ רַבְּנָן הֲרוּאָה חֲמָה בְּתַקּוּפְתָהּ אֹמֵר בְּרוּךְ עוֹשֶׂה* בְּרֵאשִׁית
וְאֵימַת הוּי? – אָמַר אַבְיִי: כֹּל כ"ח שָׁנִין, וְהַדֵּר מַחְזוֹר וְנִפְלָה
תַּקּוּפַת נִסָּן בְּשִׁבְתָּאֵי בְּאוֹרְתָא דְתַלְתַּת נְגָהֵי אַרְבַּע.

לְמַנְצִיחַ בְּנִינַת מְזֻמּוֹר שִׁיר: אֱלֹהִים יַחַנְנוּ וַיְבָרְכֵנוּ יְאֵר פָּנָיו אֶתְנוּ סְלָה:
לְדַעַת בְּאַרְץ דְּרַבְּרָא בְּכָל גּוֹיִם יִשׁוּעָתֵךְ: יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים
יוֹדוּךָ עַמִּים כְּלָם: יִשְׁמְחוּ וַיִּרְנְנוּ לְאֵמִים כִּי תִשְׁפֹּט עַמִּים מִיִּשְׂרָאֵל וְלְאֵמִים
בְּאַרְץ תְּנַחֵם סְלָה: יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כְּלָם: אֶרֶץ נְתַנָּה יְכוּלָה
יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ: יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים וַיִּירָאוּ אוֹתוֹ כֹּל אִפְסֵי אֶרֶץ.

עֲלֵינוּ לְשִׁבְחָ לְאֶדוֹן הַכֹּל, לְתַת גְּדֻלָּה לְיוֹצֵר
בְּרֵאשִׁית, שְׁלֵא עֲשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, וְלֹא
שָׁמְנוּ כְּמִשְׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה. שְׁלֵא שָׁם חִלְקֵנוּ כְּהֵם,
וְגוֹרְלָנוּ כְּכָל הַמוֹנִם. שְׁהֵם מִשְׁתַּחֲוִים לְהַבֵּל וְלָרִיק,
וְאַנְחָנוּ כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים וּמוֹדִים לְפָנָי מֶלֶךְ מַלְכֵי

(* הנוסח בכל הפוסקים – עושה מעשה בראשית. וראה ברכות נט, א.

הַמַּלְכִים הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. שֶׁהוּא נוֹטֵה שָׁמַיִם
וְיוֹסֵד אֶרֶץ, וּמוֹשֵׁב יְקָרוֹ בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל, וְשֹׁכֵנֵת
עִזּוֹ בְּגִבְהֵי מְרוֹמִים. הוּא אֱלֹהֵינוּ, אֵין עוֹד. אִמֶּת
מִלְּפָנָיו, אָפֶס זוֹלָתוֹ. בְּפִתּוּב בְּתוֹרָתוֹ: וַיִּדְעַת הַיּוֹם,
וְהִשְׁבַּת אֶל לְבַבְךָ, כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים, בְּשָׁמַיִם
מִמַּעַל וְעַל הָאֶרֶץ מִתַּחַת. אֵין עוֹד.

וְעַל בֶּן נִקְוָה לָךְ, יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, לְרֵאוֹת מַהֲרָה בְּתַפְאֵרַת
עֲוֹנְךָ. לְהַעֲבִיר גְּלוּלִים מִן הָאֶרֶץ, וְהַאֲלִילִים פְּרוֹת
יִבְרָתוֹן. לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שְׁדֵי, וְכֹל בְּנֵי כֶּשֶׁר יִקְרְאוּ
בְּשִׁמְךָ. לְהַפְנוֹת אֱלֹהֶיךָ כָּל רִשְׁעֵי אֶרֶץ. יִפִּירוּ וַיִּדְעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי
תֵּבֵל, כִּי לָךְ תִּכְרַע כָּל פֶּה, תִּשְׁבַּע כָּל לִשׁוֹן. לְפָנֶיךָ, יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ, יִכְרְעוּ וַיִּפְּלוּ, וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנוּ. וַיִּקְבְּלוּ כָּל־
עַלִיָּהֶם אֶת עַל מַלְכוּתְךָ, וְתִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם מַהֲרָה לְעוֹלָם וָעֶד.
כִּי הַמַּלְכוּת שִׁלְךָ חַיָּא, וְלְעוֹלָמֵי עַד תִּמְלֹךְ בְּכָבוֹד. בְּפִתּוּב
בְּתוֹרָתְךָ: יְהוָה יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד. וְנֹאמַר: וְהָיָה יְהוָה לְמֹלֶךְ
עַל כָּל הָאֶרֶץ, בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָּה יְהוָה אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד. ק"ו.

הוספה – שיחת אחרון של פסח תשי"ג*

את השנים לפי מהלך החמה. ולכן בכל שנים שלוש שנים מעבריו ב"ד את השנה, "כדי שיהי' פסח בזמן האביב"⁹.

והרמב"ם ממשיך בפרקים שלאח"ז, שגם החשבון שאנו משתמשים בו היום [שסידר רבי הלל הנשיא¹⁰] הוא באופן כזה, שבכל מחזור (י"ט שנה) משתוים (לערך) שנות הלבנה עם שנות החמה, עד ש"לא ישאר ממנין ימי החמה בכל תשע עשרה שנה חוץ משעה אחת וארבע מאות ושמונים וחמשה חלקים"¹¹.

ומקשה ע"ז ה"פירוש"¹² ש"אחר שנים רבות" (כשיתקבצו מספר גדול של יתרונות של השעה ותפ"ה חלקים) תחול תקופת ניסן (לא בחודש האביב, אלא) בחודש אייר? ומתרג': "יבוא מורה צדק ויודיענו".

[ולהעיר: עד לשנה האחרונה של שית אלפי שנים דהוה עלמא עדיין תחול¹³ התקופה בחודש ניסן]¹⁴.

וצריך להבין: הדין דשמור את חודש האביב הוא (לא רק שניסן) (ודי בשלהי ניסן) צריך להיות בזמן האביב, אלא) שהפסח יהי' בזמן האביב [כמו שפסק

א. ברמב"ם בריש הל' קידוש החודש: חדשי השנה הם חדשי הלבנה שנאמר¹ עולת חדש בחדשו ונאמר² החודש הזה לכם ראש חדשים. . והשנים שאנו מחשבים הם שני החמה שנאמר³ שמור את חודש האביב.

הפירוש בזה: חדש הלבנה הוא של לערך כ"ט יום וחצי⁴, זהו משך זמן סיבוב (החדשי) של הלבנה; שנת החמה היא של לערך שס"ה יום ורביעי⁵, זהו זמן הסיבוב (השנתי) של החמה.

— והרמב"ם אומר בהלכה זו שני דינים⁶:

(א) שאת חדשי השנה צריך לחשב לפי סיבוב הלבנה, היינו שחודש אינו חלק א' מ"י"ב משנת החמה [כמו שמחשבים רוב האומות, שמחלקין את השנה (של מהלך החמה) ל"י"ב חלקים — חדשים], אלא "חדשי הלבנה".

(ב) אעפ"כ, מכיון שהפסח צריך להיות בחודש האביב⁷, ותקופות השנה נקבעות ע"י (מהלך) החמה (ששנת החמה ארוכה משנת הלבנה בלערך י"א יום⁸) — מחשבים

(* שיחה זו נדפסה בלקו"ש חט"ז ע' 94 ואילך באידיש, והבא כאן הוא מהדורא בתרא בלה"ק עם הוספות. המו"ל.

1) פנחס כח, יד.

2) בא יב, ב.

3) ראה טז, א.

4) במהלכם האמצעי תשעה ועשרים יום י"ב שעות. . תשצ"ג חלקים (רמב"ם שם פ"ו ה"ג).

5) ראה רמב"ם שם רפ"י. לקמו בפנים.

6) ראה ב, פירוש"ו לרמב"ם הל' קד"ח בתחלתו. וראה ראב"ע בא שם. ובכ"מ.

7) ר"ה כא, א. סנהדרין יג, ב. רמב"ם שם רפ"ד.

8) רמב"ם שם פ"א ה"ב.

---

9) לשון הרמב"ם שם פ"ד ה"ב.

10) ראה בעל המאור ר"ה (כ, ב). רמב"ן גיטין לו, א. השגות הרמב"ן לסהמ"צ מ"ע קנג. ח"י הר"ן סנהדרין יא, א"ב. חינוך מצוה ד'. ובכ"מ. וצע"ק שברמב"ם בהל' קד"ח אינו. וראה שם פ"ה ה"ג, ה"ג. סהמ"צ שם. וראה סה"ד ד"א ק"ח. ועוד. תו"ש בא ח"יג פ"ב ואילך, ושו"נ.

11) רמב"ם שם פ"ו ה"י.

12) בפ"ט ה"ג שם.

13) ראה ספר עתים לבינה מאמר יב.

14) ראה בעתים לבינה שם שמפרש שזוהי הכוונה בתירוץ ה"פירוש", "יבוא מורה צדק ויודיענו".

ולפי חשבון זה לעולם חל הפסח בתקופת האביב.

אבל אינו מובן: הטעם שצריך להשוות שנות הלבנה עם שנות החמה הוא משום שמור את חודש האביב, ומכיון שלפי החשבון של תקופת שמואל יש שארית לאחר כל מחזור – א"כ איך כתב הרמב"ם²⁰ „ולמה סמכנו על מנין זה . . . (מכיון ש)לא ישאר ממנין ימי החמה . . . חוץ משעה אחת וכו'": איך אפשר לסמוך על מנין זה, מכיון שההשוואה אינה (תמיד) בהתאם עם הדין דשמור את (הפסח שיהי' ב) חודש האביב?

ג. וי"ל הביאור בזה: מלשון הרמב"ם (שמביא הכתוב), „והשנים שאנו מחשבין הם שני החמה שנאמר שמור את חודש האביב" מובן שהלימוד משמור את חודש האביב אינו רק שהפסח צריך להיות בזמן האביב, אלא גם שלעולם צריך החודש לחול באותו זמן בערך (דשנת החמה)²¹.

ובדין זה דשמור את חודש האביב בשייכות לשנים מספיק „שיהי' חודש זה

הרמב"ם, כנ"ל שכשב"ד חישובו שתקופת ניסן תהי' בששה עשר בניסן עיברו את השנה „כדי שיהי' הפסח בזמן האביב" – א"כ אינו מובן:

ע"י התקבצות של שארית המחזור (שעה ותפ"ה חלקים) פעמים רבות עד עכשיו הרי [ואפילו בזמן הרמב"ם (ועוד לפני"ז)] כבר חלה תקופת ניסן כמה פעמים¹⁵ מספר ימים לאחר ט"ו ניסן¹⁶ – וא"כ איך זה מתאים עם הדין דשמור את חודש האביב, שפסח צריך להיות בזמן האביב?

ב. לכאורה אפשר לתרץ עפ"י מה שכתב הרמב"ם להלן¹⁷, שהשארית של שעה ותפ"ה חלקים לאחר כל מחזור אינו אלא לפי חשבון (הנקרא „תקופת שמואל") ששנת החמה היא „שס"ה יום ורביעי יום", אבל לפי החשבון („תקופת רב אדא") ששנת החמה היא שס"ה יום, ו„פחות מרביעי יום" – „לא תמצא תוספת במחזור של י"ט שנה כלל".

ועפ"י מתאים חשבון השנים שאנו מחשבים עתה עם הדין דשמור את חודש האביב – כי אנו נקטינו (לא את החשבון דתקופת שמואל אלא) החשבון דתקופת רב אדא [ש,חשבון זה הוא האמת יותר מן הראשון]¹⁸ כמו שכתבו כמה ראשונים¹⁹,

(20) בפ"ו ה"י שם.

(21) ועפ"י יובן מ"ש הרמב"ם (שם פ"ד סה"א) „מפני מה מוסיפין חדש זה מפני זמן האביב כדי שיהא הפסח באותו זמן . . . ולולא הוספת החודש הזה הפסח בא פעמים בימות החמה ופעמים בימות הגשמים" – ולכאורה א"מ: (א) מה מוסיף הרמב"ם במ"ש „ולולא הוספת החודש הזה כו'", על מה שכתב לפני"ז „מוסיפין חודש זה מפני זמן האביב"? (ב) מהו אומרו „פעמים בימות החמה ופעמים בימות הגשמים", שמלשון זה משמע שהדיוק הוא לא – שיהא הפסח בזמן האביב, כיא – שלא יהי' „פעמים בימות החמה ופעמים בימות הגשמים"?

וי"ל שב' לשונות אלו הם ב' דינים: „ומפני מה מוסיפין כו'" הוא דין בשנה שתקופת ניסן מתאחרת אחרי ט"ו ניסן; „ולולא הוספת החודש הזה כו'" הוא דין בנוגע כללות השנים, שמוזמן לזמן צריך לעבר את השנה בכדי שהפסח שבכל השנים יהי' בזמן אחד (ושלא יהי' „פעמים בימות החמה ופעמים בימות הגשמים").

(15) בהשנים שבאמצע המחזור, כבהערה הבאה.

(16) ראה בספר העבור לראב"ח הנשיא (מאמר ג' שער ה') דבזמנו („אשר חי בשנת ארבעת אלפים ושמונה מאות ושמונים ושלש ליצירה" – נוסח השער), „מועד הפסח כולו נופל בתקופת טבת כגון שנה חמשת ושנת שלשה עשרה ושנת י"ו שאתה מוצא בכלום תקופת ניסן נופלת אחר כ"ב יום מניסן כו'". וראה גם ספר העבור להראב"ע (סוד העבור „העד האחד" ושם בסופו „העד השביעי"). יד רמ"ה ד' פנהדרין (יג, ב ד"ה ואיכא). יסוד עולם מאמר ד' (פ"ב, פ"ד ועוד) ובכמה מפרשים וספרי חשבון העיבור.

(17) רפ"ט שם.

(18) לשון הרמב"ם שם פ"ה ה"ו.

(19) שנסמנו בהערה 16. ועוד.

המחזור) – כי לפי חשבון זה, לא ישאר ממניו ימי החמה חוץ משעה אחת כו"ל: סמכנו על מנין זה (של שנות המחזור) כי ע"י מנין זה מקיימים את הדין שהשנים צ"ל „שני החמה”²⁴; ובה הרי גם החשבון ש„לא ישאר כו' חוץ משעה אחת כו"ל הוא טעם מספיק ל„סמכנו על מנין זה”, כנ"ל.

ד. אבל צריך להבין: מכיון שלצורך הדין דשמור את חודש האביב בנוגע לפסח זקוקים מ"מ לחשבון האמתי (של תקופת²⁵ רב אדא)²⁶, שדוקא לפיו „לא תמצא תוספת

(ניסן) בזמן האביב”²² – שחדש ניסן יכלול בתוכו את זמן האביב²³, ולכן מספיק בנוגע לד"ן זה שתקופת האביב תהי' בחודש ניסן אפילו אם אינה אלא בסוף החודש.

ועפ"ז נמצא שגם לפי החשבון דתקופת שמואל שבכל מחזור יש שארית קטנה, הרי ע"י סידור שנות המחזור מקיימים את הדין (עכ"פ) דשמור את חודש האביב בנוגע לשנה, מכיון שגם לפי חשבון זה לא תימשך התקופה לאחר חודש ניסן לעולם.

ובזה מובן ג"כ מ"ש הרמב"ם הטעם ש„סמכנו על מנין זה” (המנין של שנות

(24) להעיר מחמרא וחיי סנהדרין שם בשם הרא"ש.

(25) ביד רמ"ה (סנהדרין שם ד"ה ואיכא) מקשה שגם לפי תקופת רב אדא נופלת (לפעמים) תקופת ניסן (בשנת ט"ז למחזור) ביום ט"ז. אבל עפ"מ"ש הרמב"ם שם ספ"י: וחשבון שתי התקופות האלו שביארנו (דשמואל ורב אדא) דרכם הכל בקירוב הוא ובמהלך השמש האמצעי לא במקומה האמתי, אבל במקום השמש האמתי תהי' תקופת ניסן בזמן אלו בכמו שני ימים קודם שתי התקופות נמצא לכאורה דחגה"פ הוא לאחר התקופה* (ראה יסוד עולם שם. הון עשיר לערכיו פ"כ מ"ב. ועוד). וראה הערה הבאה.

(26) או י"ל, מדלא הזכיר הרמב"ם בפירוש דסמכינו על חשבון תקופת ר"א בנוגע לפסח* (והזכיר רק ש„סמכנו על מנין זה”), דס"ל כהדיעות דעכשי אין חוששין להדין דפסח יהי' אחר התקופה דוקא (ראה פנ"י ר"ה כא, א ד"ה „בתוס' בדיה עברה”). פי' ר"ח שם. חמרא וחיי שם בשם הרא"ש).

(22) לשון הרמב"ם שם פ"ד ה"א. וראה הערה הבאה.

(23) ויש לומר, דמה שמעברין על התקופה, הוא „כדי שיהי' הפסח בזמן האביב” (רמב"ם שם פ"ד ה"ב), משא"כ מה שמעברין על האביב ועל פירות האילן הוא „כדי שיהיו השנים שני החמה” (רמב"ם שם סוף ה"ד*). ועפ"ז יובן גם מ"ש הרמב"ם שם ה"ג „כדי שיהי' האביב מצוי להקריב ממנו עומר התנופה בששה עשר בניסן” – דלכאורה: הרי מה שמעברין על כל ג' הסימנים הוא מצד „שמור את חודש האביב” שנוגע לפסח, ולמה אומר „כדי שיהי' .. להקריב ממנו עומר”? וי"ל בזה, כי אלו טעם זה (כדי שיהי' כו' להקריב ממנו עומר) ה"י מספיק גם כשהאביב הוא בסוף חודש ניסן (מכיון שגם אז היא שנת החמה, ככפנים).

(* ומה שבהלכה זו (ה"ז) מביא הרמב"ם רק ב' הסימנים דאביב ופירות האילן – משמע קצת, שכוונתו ב"אילו הן הדברים” היא (בעיקר) לענין ב' סימנים אלו. משא"כ מה שמעברין על התקופה הוא לא רק „כדי שיהיו השנים שני החמה” אלא גם „כדי שיהי' הפסח בזמן האביב”.

יש לומר, שבי' הלשונות שברמב"ם שם ה"א „שיהא הפסח באותו זמן”, „שיהי' חודש זה בזמן האביב” – הם הקדמה (ב' הענינים שב) ב' הלכות שלאח"ז. עיבור מפני התקופה (שבהלכה ב') – הוא „כדי שיהא הפסח באותו זמן” (אביב); מפני האביב ופירות האילן (שבהלכה ג') הוא כדי „שיהי' חודש זה בזמן האביב”.

(* ביד רמ"ה שם מתרץ דמש"כ בגמרא (ר"ה כא, א) כד חזיא דמשכא תקופת טבת עד שיתסר בניסן עברה, היינו „עד אורתא דשיתסר נגהי שיבסר”, אבל ברמב"ם מפורש שם (ה"ב) „אם תהי' תקופת ניסן בששה עשר.” (** והאחרון דתקופת תשרי בנוגע לחג, אולי ס"ל להרמב"ם דלא איכפת ולא מעברין בשביל זה מדלא הביאו ברפ"ד שם. וראה צפצפע שם ה"ב (וראה שם ה"ג). מניח מצוה ד' סק"י, ערוך לנר סנהדרין לג, א ד"ה ורבי יוסי ועוד.

(* ולכאורה דחוק לומר דסמ"ך עמ"ש בפ"י ה"ו. וראה הון עשיר שם.

וזוהירות בשתיית מים בשעת התקופה³³ שבהלכות אלו אין מתחשבוין אלא בתקופת שמואל בלבד³⁴.

ה. ויובן זה בהקדים עוד ענין בקידוש החודש, שלכאורה אינו מובן: „בד³⁵ שקדשו את החודש, בין שוגגין בין מוטעין בין אנוסין [לגירסא שני³⁶: מזידין] הרי זה מקודש וחייבין הכל לתקן המועדות על היום שקדשו בו”.

ולכאורה: הרי תוכן וענין ראש חודש (מלשון חידוש) קשור עם כוזה ראה וקדש, חידוש (מולד) הלבנה — וא”כ איך שייך שהיום שבו לא ה” המולד יהי לר”ח משום שב”ד קידשוהו?

הרמב”ם³⁷ מסביר טעמו של פסק הלכה זה, ש”חייבין הכל לתקן המועדות על היום שקדשו בו”, כי „מי שצוה לשמור המועדות הוא צוה לסמוך עליהם”. אבל לכאורה אין זה טעם מספיק אלא לזה שחייבים לסמוך על קידוש החודש של ב”ד, אבל עצם הקידוש נשאר בלתי מובן: כיצד נעשה יום זה „ראש חודש” אם המולד הוא ביום אחר?

ו. הביאור בזה (בדרך אפשר):

חמה ולבנה ועניניהם כאן למטה (כמו כל מה שלמטה) נשתלשלו מבחי” חמה

במחזור . . כלל” — למה ל” להרמב”ם לומר שבנוגע לענין השנה זה מתאים גם לפי החשבון דתקופת שמואל — שאינה לפי האמת?

ו”ל נקודת הביאור בזה:

מזה עצמו שהרמב”ם מביא את תקופת שמואל בהלכות קדה”ח מוכח שגם תקופה זו היא (לא רק דיעה בתורת אמת, אלא היא גם) נכונה בפסק ההלכה (שהלכה היא ענין של „אמת לאמיתו”²⁷).

[וכמו שהרמב”ם מרמז בהלשון²⁸ „שחשבו זה הוא האמת יותר מן הראשון”: היינו גם החשבון „הראשון” (תקופת שמואל) — הוא אמת; אבל „חשבון זה” (תקופת רב אדא) הוא „אמת יותר”²⁹.

הוכחה לזה (שגם החשבון של תקופת שמואל נתקבל לפסק הלכה): בכמה הלכות הקשורות בתקופת החמה מתחשבים רק בתקופת שמואל; כגון ברכת החמה, לדוגמא — הברכה מברכין כשרואים את החמה ביום תקופת ניסן בתחילת כל מחזור גדול (כ”ח שנה) שהתקופה היא „בתחילת ליל רביעי”³⁰ — שזו התקופה היא לפי חשבון שמואל ולא לפי חשבון רב אדא³¹.

[וכמו”כ בנוגע לשאלת גשמים³²,

(27 ראה המשרד תרס”ו ע’ תלא ואילך.

(28 בפ”י ה”ו.

(29 ובפרט להפ”י ברמב”ם פ”ב ה”ב, וראה ספר המצות שם) ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא כו’ ובזמן שאין שם מנהדרין קובעין על פי החשבון הזה (המביאר בפ”ו שם) שגם החשבון עצמו הוא הל”מ — וידוע השקויט בזה.

(30 ברכות נט, ב. רמב”ם הלכות ברכות פ”י ה”ח, טושי”ע או”ח סי’ רכט ס”ב.

(31 ראה שו”ת משאת בנימין סי’ קא. שירי כה”ג לטור שם. שו”ת חת”ס או”ח סב”ו.

(32 תענית י, א. טושי”ע או”ח (ואדה”ז) סי’ קיז ס”א.

(33 ראה ב”י או”ח סו”ס תנה. רמ”א שם ס”א (שו”ע אדה”ז שם סט”ר”טו. סר”ו ס”ד). יו”ד סקט”ז ס”ה. ובכ”מ.

(34 ראה יסוד עולם מאמר ד’ פ”ב בסופו ועוד. תשובות התו”ט (בשו”ת הציצ’ (הישן) ס”ד). וראה ספר העבור להראב”ע שם והעד השביעי (הובא בט”ז יו”ד שם). וראה בכל הנ”ל ישועות יעקב או”ח סי’ קיז בתשובה לנכד המחבר.

(35 רמב”ם ספ”ב שם. מת”כ אמור כג, ד. ר”ה כה, א.

(36 ר”ה שם, וראה הגהות מיימוניות שם.

(37 ספ”ב שם.

תקופה זו, הרי מזה גופא מוכח, שבזמן זה היא התקופה שלמעלה. אלא שמפני סיבות מסוימות באה התקופה כאן למטה בזמן אחר (תקופת רב אדא)⁴⁰.

ז. כיון שאפשר שהנ"ל יעורר שאלות: היתכן והרי תורה לא בשמים היא, אין משגיחין בבת קול, בפלוגתת זהר והש"ס הלכה כש"ס ועוד –

אביא בזה דוגמאות ממקצועות שונות בתורה שכל אחת, "מאירה" פרט אחר בענין זה:

א) עד"ז ודוגמת זה – מצינו בעדים זוממין. אמרז"ל⁴¹ עדי זוממין לא הרגו נהרגין הרגו לא נהרגין. וידועה השק"ט שזהו היפך השכל, והיפך דיני התורה בנוגע לשאר מיתות ב"ד. ומבואר ע"פ הרמב"ן – שכיון שב"ד כשר חקר ודרש וכו' וקיבל עדותו ועפ"ז פס"ד למיתה ונהרגו בפועל ה"ז הוכחה שכלפי שמי' גלי' שהנהרגים היו מחויבים מיתה זו, אע"פ שדין תורה ביטל העדות שהיא הייתה יסוד הפס"ד למטה שיהרגו ונהרגו – ולכן פס"ד ב"ד שלמטה דאין העדי זוממין נהרגין.

ב) אחז"ל⁴² דברה תורה לשון הבאי ערים גדולות ובצורות בשמים, ופי' הרמ"ע מפאנו⁴³ וז"ל: הוא כמשמעו . . שאין ע' שרים שלמעלה נכנסים באוירה של א"י.

ג) ופליגא דמלאכא כו' טצדקי למיפטר נפשך (מנחות מא, א) וברמב"ם (סוף הל' ציצית) דכן (כמלאכא) יעשה, "אדם חסיד" ובשו"ע שם, "וכן להיות כל אדם זהיר".

ולבנה ועניניהם למעלה. ולכן, זה שיום מולד הלבנה נקבע לר"ח, הוא (בעיקר) מצד מולד הלבנה שלמעלה.

אבל מאחר שידיעתנו והשגתנו בענינים שלמעלה היא ע"י הענינים כמו שהם נמשכים כאן למטה – לכן צייתה עלינו התורה שנקבע ר"ח לפי מולד הלבנה שלמטה (ע"פ הרא"י, או ע"פ חשבון) כי מזה אנו יודעים שאז הוא מולד הלבנה שלמעלה.

אבל כשב"ד קבעו ר"ח ביום אחר והתורה מצוה לנו, לסמוך עליהם הרי זה גופא הוכחה, שדוקא ביום זה, שתורת אמת קובעת אותו כראש חודש, אז הוא מולד הלבנה (העיקרי –) שלמעלה.

[וזה שלמטה המולד אז הוא ביום אחר, הרי"ז מפני שאז³⁸ אין העולם הזה התחתון ראוי³⁹ (מפני סיבות שונות), שההמשכה שמבחי' לבנה שלמעלה תומשך בלבנה שלמטה באותו זמן].

ועד"ז הוא גם בנוגע לדינים הנ"ל הקשורים עם תקופת החמה [ברכת החמה וכו']: הדינים שבתורת אמת קשורים (בעיקרם) עם תקופת החמה שלמעלה. לפיכך לא יקשה מה שבדינים אלו מקובל החשבון דתקופת שמואל – אע"פ שהחשבון האמיתי של התקופה למטה הוא לפי תקופת רב אדא – כי מאחר שתורת אמת אומרת, שלאחרי כל כ"ח שנה ההלכה היא כך וכך והיא קשורה עם

38) להעיר מהשייך לנדו"ד, לכאורה, ונת' באופן אחר לגמרי (בנוגע החילוק בזמנים ומועדים בין מדינות רחוקות – שישנו תמיד) – שו"ע אדה"ז מהד"ת ס"א ס"ח. תורת חיים (לאדהאמ"צ) שמות שמש, ב ואל"ך. – וי"ל. ואכ"מ.

39) עד"ז מצינו (ויתירה מזה): ויהי הגשם גוי הורידן ברחמים כו' גשמי ברכה כשלא חזרו היו למבול (ד"ח נח כב, א. רש"י נח ז, יב).

40) להעיר מספר הזכרונות (להרה"צ ר' צדוק הכהן קונטרס משיב הטענה על חשבון העבור והתקופה. ספר העבור לראב"ע שם בסופו.

41) מכות ה, ב. מובא בפרש"י ע"ת שופטים יט, יט. וביאורו – ברמב"ן שם.

42) תמיד כט, א.

43) שו"ת הרמ"ע מפאנו סי' עג.

בשעה שכאן למטה אין (בזמן זה) תקופה (בגשמיות)⁴⁸?

ט. ואע"פ שגם בקידוש החודש יש הכרח לומר כן (כנ"ל סעיף ו') – שקידוש ר"ח וקביעותו אינם תלויים בזמן מולד הלבנה שלמטה – הרי קיים הבדל בין ענין ר"ח לתקופת החמה:

אע"פ שר"ח קשור עם מולד הלבנה – הרי ר"ח בעצם מהותו (אינו מציאות דעולם, אלא) הוא מציאות של תורה⁴⁹. זה שהוא יום קדוש, קרבנות ר"ח וכו', שקדושהו בי"ד⁵⁰ או „קדושהו שמים“⁵¹. לכן קל יותר להבין איך המציאות דר"ח קשורה עם המולד שלמעלה, גם כשהמולד שלמטה הוא בזמן אחר;

ד) וי"ל דהוא אבوهו דכולהו – כל הסוג דדיני שמים⁴⁴. ובפרט לדעת האומרים שאינו חייב אפילו במקצת בדיני אדם⁴⁵.

ויש להוסיף עוד. ואכ"מ.

ח. לאחר כל הנ"ל עדיין דרוש ביאור:

כל הענינים הכתובים בתורה, ובפרט כאלו שהם להלכה במעשה בפועל – אין „המקרא“ (דהפס"ד) יוצא מידי פשוטו, וצריך לקיים את ההלכה כפשוטה. אע"פ שכל ענין (בעולם ובפרט בתורה) שרשו הוא למעלה ורוחני.

[וזהו לא רק בנוגע לקיום המצוות בלבד, שדוקא ע"י קיומן כפשוטן מקיימים גם את הענינים הרוחניים של המצות (כמצות תפילין, לדוגמא, שדוקא ע"י קיום מצות תפילין כפשוטה מקיימים שעבוד הנשמה והלב וממשיכים הד' מוחין (כמש"כ בכתהאריז"ל). וכו'], אלא גם בנוגע לכל הדברים והענינים המובאים ושנצטוו עליהם בתורה, הרי, כנ"ל, אין מקרא יוצא מידי פשוטו⁴⁶].

ועפ"ז קשה להבין: הרי ההלכה ד„הרואה חמה בתקופתה“ פירושה תקופת החמה בגשמיות – ואיך שייך לברך „עושה מעשה בראשית“⁴⁷ על התקופה שלמעלה,

48 ראה שו"ת חת"ס שם דנשאר בצע"ג דדברי הרמב"ם סתרי אהדי. (ועיי"ש שכתב „איך נברך וע"פ אמת אין כאן שום תקופה“).

49 בפרט לביאור הרגזוני בנוגע למולד הלבנה (צפע"ג לרמב"ם ריש הל' קדה"ח) שמדגיש הרמב"ם „במראה הנבואה“.

50 ולדעת הרמב"ם אמירת בי"ד מקודש – מעכב – שם פ"ב ה"ח (ושם „שאינו הראי' קובעת אלא בי"ד שאמרו מקודש הם שקובע"י“). וראה ספהמ"צ שם. (וראה השגות הרמב"ן שם. ולהעיר שגם לדעת הרמב"ן שם שאין קידוש בי"ד מעכב, הרי צריכים בי"ד עכ"פ לחשוב בהו ולהסכים בהו).

י"ז שם שאנו מחשבין בזמן הזה כו' אנו מחשבין לידע יום שקבעו בו בני ארץ ישראל איזה יום הוא, וקביעת בני ארץ ישראל אותו הוא שיהי' ר"ח או יו"ט לא מפני החשבון שאנו מחשבין (שם ספיה). ובאריכות יותר בספר המצות שם, אבל מפני שבי"ד הגדול שבארץ ישראל כבר קבעוהו זה היום ר"ח או יו"ט ומפני אמרם כו' כמו שבא בפירוש אלה מועדי ה'. . . שיאמרו הם כו"י.

51 ר"ה כו, א (במשנה). סנהדרין י, ב. בחודש שלא נראה בזמנו, וכ"ה דעת הרמב"ם שם פ"ב ה"ח. ראה פירוש שם. וראה צפע"ג הל' קדה"ח שם. פ"ב ה"א. מכתבי תורה מכ' סג.

44 ב"ק נה, ב. ובכ"מ. ובפרטיות ראה אנציקלופדיא תלמודית בערכו. וש"נ.

45 י"שש ב"ק שם.

46 ולכן כאשר חכמי האומות אומרים ע"ד מאורע וענין בעולם שהוא שונה ממש"נ בתורה – אא"פ לתרץ שבתורה מדבר רק ברוחניות הענינים. וכמדובר כמ"פ ההכרח לזה מסיפור הש"ס (בכורות ח, ב) שגם כאשר אמרו חכמי אוה"ע שהבחינו שנחש מתעבר תלת שני ענה להם ר"י בודאות שאיננו, והביא הוכחה מפסוק וק"ו שהוא „לשב שני“ (והמדובר ה' בעיבור דנחש כפשוטו).

47 ב' ג"י בהברכה – הובאו באנציקלופדי תלמודית בערכו. וראה לקו"ש ח"י ע' 187.

בכ"מ [וי"ג⁵⁷ כך בתוספות⁵⁸], ששתי הדעות אמת: בניסן עלה במחשבה לברוא את העולם והבריאה בפועל היתה בתשרי.

ומכיון שלתקופות קיי"ל כר' יהושע שבניסן נברא העולם, שלכן מונין תקופת ניסן דשנת תוהו (שלפני תשרי) כשעלה במחשבה (היינו – למעלה) לברוא,

לפיכך, בנוגע לברכת החמה, מתחשבים עם התקופה שלמעלה (אע"פ שהתקופה למטה – היא בזמן אחר). ועד"ז מובן בנוגע לדינים האחרים הקשורים עם התקופה, שאי"ז אלא לתקופת שמואל, התקופה שלמעלה, מכיון שההתחלה והיסוד של כל חשבון התקופות הוא ענין של תקופת תוהו⁵⁹, של עלה במחשבה לברוא⁶⁰, ולכן אינו מעכב כאן שגם התקופה שבמעשה תהי' באותו זמן.

אבל אעפ"כ מובן, שהתקופה שלמעלה פועלת גם (ברוחניות ובפנימיות) בהחמה למטה (שלכן ברכת החמה קשורה עם ראיית החמה הגשמית).

יא. עפ"ז צריך להבין, לאידך גיסא: מכיון שענין התקופה שלמעלה הוא דוקא לפי החשבון של תקופת שמואל – ולא

משא"כ, חמה בתקופתה", שמציאותה נעשית (לא מדיני התורה הקשורים בזה, אלא) ממהלך החמה – זה שהחמה נמצאת באותו זמן באותו מקום שהיתה בעת שנבראה.

הרי אינו מובן: מאחר שבדין התורה גופא צריך להיות המציאות כמו שהיא כאן למטה (כנ"ל ס"ח) – איך שייך לברך ברכת החמה על "חמה בתקופתה" שלמעלה?

הקושיא חזקה עוד יותר: הדין דברכת החמה הוא כש"רואה חמה בתקופתה", וכשאינו רואה את החמה בגשמיית אסור לו לברך⁵²:

הברכה הקשורה עם ראיית החמה הגשמית, אע"פ שאינה (כמו שהיא) בתקופתה (ומברכים מפני שהחמה הרוחנית היא בתקופתה), אתמהה⁵³?

י"ד. וי"ל בזה. ובהקדים, שחשבון התקופות (בין לפי תקופת שמואל, בין לפי תקופת רב אדא) איז התחלתו מהתקופה הראשונה שאחר בריאת העולם, אלא מהתקופה שב"שנת תוהו", קודם שנברא העולם⁵⁴.

וההסברה בזה היא:

במחלוקת ר"א ור"י⁵⁵ אם בתשרי נברא העולם או בניסן נברא העולם, מבואר⁵⁶

(52) ראה שו"ת חת"ם שם בתחלתו. שעת' או"ח שם סק"ג. שד"ח אס"ד מערכת ברכות ס"ב אות יח. פאת השדה סל"ג.

(53) להעיר מהסברא ד"ת"ח אחד בשו"ת חת"ם שם לברך אפילו לא תראה החמה. וראה שד"ח שם. בשו"ת כתב סופר (או"ח סל"ד) פוסק כהפמ"א (הובא בשד"ח שם), וראה קונטרס תקופת החמה וברכתה (להר"מ טוקצינסקי) פ"ד ס"ד וה'.

(54) ראה תוד"ה לתקופות ר"ה (ח, א ואילך), פירוש להרמב"ם הל' קדוה"ח פ"ט ה"ג. ופ"י. ועוד.

(55) ר"ה י, ב.

(56) ראה נהר שלום סדר כוונת ר"ה קרוב לסופו.

(57) הובא בשו"ת בני ציון ח"א ס"ד אות טז.

(58) ד"ה כמאן (ר"ה כז, א). ולפנינו הגי' להיפוך.

וראה לקר"ש חט"ז ע' 483⁷⁴ (ס"ד) ובהערות שם.

(59) משא"כ חשבון המולדות והשנים אף שגי' מונין ממולד תהו – בהר"ד (רמב"ם שם פ"ו ה"ח. תוס' שם. ובכ"מ), הרי זהו בעיקר כיון שיום אחד בשנה חשוב שנה, וכ"ש חמשה ימים (ראה תוס' שם. פירוש לרמב"ם שם. ובכ"מ). נסמנו באנציקלופדי' תלמודית ערך בהר"ד, היינו מצד מציאות הבריאה והמולד בפועל. ועוד ועיקר: הרי בזה אין נפק"מ בפועל לחשבון המולדות, משא"כ בנוגע חשבון התקופות. עיי' תוס' שם. וראה בפירושו שם (פ"ט ה"ג, פ"י ה"א).

יסוד עולם שם (פ"ד) ועוד.

(60) וכר"כ מצוות דינים ופ"ד תלויים במחשבה דוקא.

משא"כ בנוגע לעניני העולם, המשכת בחי' תקופה שלמעלה אפשרית גם בזמן אחר, לפי חשבון תקופת שמואל.

יב. עפ"ז יובן מ"ש הרמב"ם שזה ש, סמכנו על מנין זה" (בנוגע לדין דשנה, שקביעות השנה צריכה להיות כזו שהחודש שלה הוא בזמן האביב) הוא גם לפי החשבון של תקופת שמואל — אע"פ שבנוגע לדין של פסח (שהפסח צ"ל בזמן האביב) צריכים (בכל אופן) להזדקק להחשבון של תקופת רב אדא:

מאחר שבנוגע לעניני העולם — המשכת התקופה שלמעלה היא לפי החשבון של תקופת שמואל (כנ"ל), לכן הדין בנוגע לשנה (שהיא מציאות של עולם), שזה צריך להיות (גם) לפי תקופת שמואל.

(משיחת אחש"פ תשי"ג —
נדפס בלקו"ש חכ"ב ע' 229 ואילך)

של רב אדא, שחשבנונו הוא רק בשייכות לתקופה שלמטה,

איד שייד לומר, שציווי התורה שהפסח צריך להיות דוקא בזמן האביב [שזה אפשרי רק לפי תקופת רב אדא ולא לפי תקופת שמואל (כנ"ל ס"ד)] קשור רק עם התקופה שלמטה?

וי"ל הביאור בזה:

טעם הדבר, שהתקופה שלמטה היא בזמן אחר מהתקופה שלמעלה, הוא מפני שהעולם (כנ"ל) אינו ראוי אז לקבל את התקופה שלמעלה (שהיא נעלית מהעולם ומסדר הזמנים שלו).

במה דברים אמורים, כשזוהי מציאות של עולם, אבל ענין הפסח («שיהי' הפסח בזמן האביב») — מאחר שפסח למטה הוא (בעיקרו) מציאות של תורה, נמשכת התקופה למטה באותו זמן כמו שהיא למעלה, היינו שזה שהפסח הוא בזמן האביב תמיד, הוא לפי התקופה שלמעלה ושלמטה.

לזכות

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
לרגל יום הולדתו הק"ז

*

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד